

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/polityka/teksty-o-historii/40906,Marcin-Markiewicz-Oblawa-Augustowska-najwieksza-zbrodnia-na-Polakach-po-II-wojni.html>
19.04.2024, 20:23

Marcin Markiewicz: Oblawa Augustowska - największa zbrodnia na Polakach po II wojnie światowej

Najbardziej tragiczną odsłoną działań NKWD w Polsce była Oblawa Augustowska. Celem tej operacji było rozbięcie oddziałów partyzanckich operujących na pograniczu polsko-litewskim - w Puszczy Augustowskiej i na terenach do niej przyległych.

Zarówno powiat suwalski, jak i augustowski po opuszczeniu przez frontowe wojska Armii Czerwonej w styczniu 1945 r. zostały praktycznie opanowane przez podziemie niepodległościowe. Partyzantka zwalczała terenowe agendy nowej władzy i komunistyczny aparat represji. W powiecie suwalskim do końca maja 1945 r. rozbito siedemnaście z osiemnastu posterunków MO, z czternastu zarządów gmin - działały tylko dwa. Rosyjski badacz Nikita Pietrow sugeruje, że - oprócz wzmożonej aktywności podziemia - przyczyną sowieckiej operacji mogło być zabezpieczenie przejazdu Józefa Stalina na konferencję w Poczdamie. Podjęto wówczas bezprecedensowe środki ostrożności - na terytorium Polski każdy kilometr torów był strzeżony przez ośmiu, dziesięciu żołnierzy Wojsk Wewnętrznych NKWD.

Oblawa Augustowska została przeprowadzona siłami 50. armii 3. Frontu Białoruskiego oraz 62 Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD. Akcją dowodzili: Zastępca Szefa Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz gen. major Iwan Gorgonow oraz Szef Zarządu Kontrwywiadu 3. Frontu Białoruskiego gen. porucznik Paweł Zielenin. W operacji brali udział również funkcjonariusze lokalnych struktur polskiego komunistycznego aparatu bezpieczeństwa i milicji oraz ich tajni współpracownicy. Ponadto w powiecie suwalskim zaangażowane zostały dwie kompanie 1. Praskiego Pułku Piechoty WP.

Między 12 a 19 lipca 1945 r. oddziały sowieckie przeprowadziły szereg lokalnych operacji, podczas których zatrzymywano zarówno ludzi podejrzanych o kontakty z partyzantką niepodległościową, jak również osoby zupełnie przypadkowe, przebywające jedynie poza swoim miejscem zamieszkania. Sposoby i okoliczności aresztowania poszczególnych osób były różne - w domach, na drogach, w pracy, na polach, niekiedy otaczano całe wsie. W Jaziewie zwołano wiejskie zebranie, a następnie zatrzymano wszystkich jego uczestników. Kilkudziesięciu partyzantów dostało się w ręce NKWD po bitwie nad jeziorem Brożane.

21 lipca 1945 r. Szef Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz Wiktor Abakumow informował ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ławrientija Berię, że podczas oblawy zatrzymano 7049 osób, z których po przesłuchaniu (tzw. filtracji) 5115 zostało wypuszczonych. Aresztowanych Litwinów przekazano organom NKWD LRS. 592 Polaków nigdy nie wróciło do domów - zostali zamordowani i pochowani w nieznanym miejscu.

Chociaż rozstrzelani podczas podobnych operacji czekistowsko-wojskowych były normalną praktyką, to liczba eksterminowanych osób czyni z Obławy Augustowskiej największą masową zbrodnię, popełnioną na cywilach w Europie między zakończeniem II wojny światowej a wojną w byłej Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Do dziś nie udało się ustalić miejsca spoczynku ofiar tej zbrodni.

Fragment tekstu autorstwa Marcina Markiewicza pt. „Wyzwolenie czy okupacja?”, opublikowanego w 2016 r. albumie „Nowe zniewolenie. Obława Augustowska. Lipiec 1945” przez białostocki oddział IPN.

Список арестованных по делу о ликвидации НКВД в августе 1945 г. (список арестованных не полный).

Имя	Возраст	Профессия	Дата ареста	Место ареста	Суд	Приговор
Александров Александр	45	Учитель	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Борисов Борис	35	Рабочий	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Сидоров Сидор	55	Пенсионер	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Троцкий Троцкий	40	Инженер	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Ульянов Ульянов	30	Студент	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Федотов Федот	60	Пенсионер	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Харьков Харьков	42	Рабочий	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Цыганов Цыган	50	Пенсионер	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Шевченко Шевченко	38	Рабочий	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Щербак Щербак	48	Рабочий	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Юрченко Юрченко	52	Пенсионер	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь
Яковлев Яков	40	Рабочий	1945	Августов	Военный трибунал	Смертная казнь

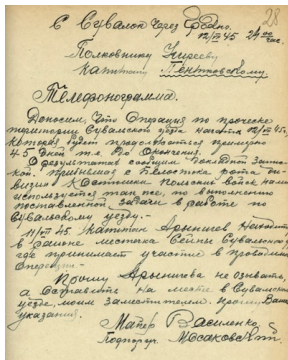
НАЧАЛЬНИКУ ШТАБА 3 БЕЛОРУССКОГО ФРОНТА
 СЛУЖЕБНОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ
 о количестве арестованных лиц и выделении бюджета в размере 50 тысяч на период с 12 по 21.7.45.
 1. Всего арестовано - 5096 человек.
 2. На них выделено: бюджетов и их процентов - 611 человек, в том числе: командир отряда "Грозь", бывший командир разряда Августовского района, командир роты командиров взводов - 3, командир отряда - 5, агент спецслужбы - 15, разведчик спецслужбы - 504, пособники спецслужбы - 72, оперработники военных комиссаров - 4, агенты разведки - 3.
 3. Задержаны в органах "МВД" - 500 человек.
 ПАНЧОВ
 С тактовой/лейтенантский
 МАЯКОВ
 (Подпись)
 (Подпись)
 (Подпись)

Prace ekshumacyjne w Gibacu, 1987 (zbiory)

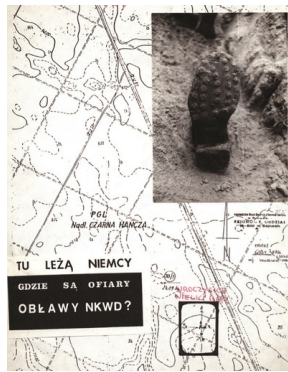
Siedzi pośrodku mjr Franciszek Szabunia „Zemsta”, „Lechnita”

Gibach, 1987 (zbiory IPN)

Telefogram do WUBP
w Białymstoku o
rozpoczęciu obławy
podpisany przez mjr.
Wasilenkę i ppor.
Mossakowskiego, 12 VII
1945 r. (zbiory IPN)

IPN)

Ulotka, 1987 r. (zbiory IPN)

Inspektor Inspektoratu
Suwalskiego AKO, 1945
r. (zbiory IPN)

Bernard Żywna
(pierwszy z lewej), 33
lata, rolnik z
Komaszówki. Przyszli po
niego pod koniec lipca,
po aresztowaniu
wszystkich innych. Miał
pięcioro dzieci, żona
spodziewała się
szóstego (zbiory IPN)